

رابطه خودکارآمدی با سبک مدیریت کلاس معلمان تربیت بدنی آموزش و پرورش شهر تهران

دکتر محمدرضا اسماعیلی^{۱*}، شهره کتابیان^۲، دکتر شعله خداداد^۳

تاریخ دریافت: ۹۱/۷/۱۴، تاریخ پذیرش: ۹۱/۸/۲

چکیده

هدف از انجام این پژوهش بررسی نقش هوش هیجانی و خودکارآمدی بر سبک مدیریت کلاس درس معلمان تربیت بدنی بود. به همین منظور نمونه‌ای مشتمل بر ۲۵۰ نفر از جامعه ۱۷۰۰ نفری معلمان تربیت بدنی مناطق ۲۲ گانه سازمان آموزش و پرورش شهر تهران به روش نمونه‌گیری خوشه‌ای طبقه‌ای از بین معلمان زن و مرد پنج منطقه انتخاب شدند. سپس پرسشنامه‌های خودکارآمدی معلمان تربیت بدنی (مارتین، ۲۰۰۳)، هوش هیجانی شوت و همکاران (۱۹۹۸)، روش‌های مدیریت کلاس معلمان تربیت بدنی (مک کورماک، ۱۹۹۷) و اطلاعات دموگرافیک بطور همزمان در مورد افراد نمونه به اجرا درآمد. داده‌های جمع‌آوری شده برای انجام تجزیه و تحلیل با استفاده از نرم‌افزار SPSS داده‌پردازی شد که با توجه به سؤالات و فرضیات پژوهش، از آزمون‌های رگرسیون چند متغیری برای تعیین قوت پیش‌بینی مؤلفه‌های هوش هیجانی و خودکارآمدی در برآورد ابعاد مدیریت کلاس و آزمون t برای گروه‌های مستقل زنان و مردان استفاده شد. نتایج این بررسی نشان داد که هر سه فرضیه پژوهش که در مورد پیش‌بینی سبک‌های مدیریتی حمایتی، اصلاحی و پیشگیرانه معلمان بودند در سطح آماری ($P < 0.05$) مورد تأیید قرار گرفته و متغیرهای هوش هیجانی و خودکارآمدی از قدرت پیش‌بینی معتبری برای تبیین سبک مدیریتی معلمان تربیت بدنی برخوردارند. همچنین بین معلمان زن و مرد در هر سه سبک مدیریتی (حمایتی، اصلاحی و پیشگیرانه) تفاوت معناداری وجود نداشت. اما در برخی ابعاد هوش هیجانی و خودکارآمدی تفاوت معنادار مشاهده شد.

واژگان کلیدی: سبک‌های مدیریتی، هوش هیجانی، خودکارآمدی، معلمان تربیت بدنی.

مقدمه

مهارت‌های ارتباطی، مدیریتی و تدابیر آموزشی است (مشایخی، ۱۳۸۳؛ به نقل از هاشمی فشارکی، ۱۳۸۴). مک کورماک^۱ (۱۹۹۷) روش‌های مدیریت کلاس‌های تربیت بدنی را در سه دسته تقسیم بندی کرده است: در روش‌های پیشگیرانه معلم تربیت بدنی برای جلوگیری یا پیشگیری از رفتارهای ناهنجار دانش آموزان شیوه‌ها یا روش‌های مانند

منظور از مدیریت کلاس درس، طیف وسیعی از تکنیک‌ها و روش‌هایی است که برای تسهیل در امر آموزش، بالا بردن توانمندی، ایجاد و تداوم فضایی دلپذیر و خوشایند در کلاس، ممانعت از رفتارهای نابسامان و خلل‌آفرین و حاکمیت نظم و انضباط بر کلاس به کار برده می‌شود. این تکنیک‌ها متضمن

Corresponding Author: Dr.M.Esmaeili@gmail.com

۱. استادیار دانشکده تربیت بدنی دانشگاه آزاد اسلامی تهران مرکزی

۲. کارشناس ارشد دانشکده تربیت بدنی دانشگاه آزاد اسلامی تهران مرکزی

۳. استادیار دانشگاه خواجه نصیرالدین طوسی

است درباره خود کارآمدی خود داوری می کنند. تحقیقات در زمینه تربیت بدنی علم تمرین و علوم ورزشی نشان داده‌اند که آگاهی درباره خودکارآمدی هم در شروع تمرین و هم در اجرای ورزش نقش مهمی ایفا می‌کند (بندورا^۱، ۱۹۹۷).

بطور کلی از دیدگاه جفری مارتین^۲ (۲۰۰۳)، خودکارآمدی بر رفتارهای کلاسی معلمان تربیت بدنی موثر است. او خودکارآمدی معلمان تربیت بدنی را به چهار بعد: دانش آموز، فضای آموزشی، زمان و سازمان یا مدرسه تقسیم می‌کند. همچنین ذکر می‌کند که ممکن است شیوه‌های مدیریت کلاس نیز مانند خودکارآمدی معلمان به این ابعاد وابسته باشد؛ به همین دلیل شاید خودکارآمدی معلمان تربیت بدنی با روش مدیریت کلاس آنان رابطه داشته باشد.

با عنایت به بررسی‌هایی که پژوهشگر در پژوهش‌های مرتبط با مدیریت کلاس انجام داده است این نتیجه استنباط شده است که مدیریت کلاس توسط معلمان تربیت بدنی کمتر مورد توجه بوده است و ناشناخته‌ها و سؤالات بی‌جوابی در زمینه عوامل تأثیرگذار بر آن باقی مانده است.

بنابراین با توجه به اهمیت متغیر شخصیتی خودکارآمدی در پیش بینی سبک مدیریتی معلمان تربیت بدنی، این سؤال وجود دارد که آیا رابطه بین سبک مدیریتی کلاس توسط معلمان تربیت بدنی و میزان خودکارآمدی آنان معنادار است؟ به عبارت دیگر، پژوهش حاضر با بررسی ارتباط بین متغیر خودکارآمدی با مدیریت کلاس، درصدد پاسخ به این سؤال است که آیا خودکارآمدی و ابعاد مختلف آن قادر به پیش بینی سبک مدیریتی معلمان تربیت بدنی است؟

فرضیه‌های پژوهش حاضر به شرح زیر است:

۱. خودکارآمدی پیش بینی کننده سبک مدیریتی حمایتی معلمان تربیت بدنی است.
۲. خودکارآمدی پیش‌بینی کننده سبک مدیریت اصلاحی است.
۳. خودکارآمدی پیش‌بینی کننده سبک مدیریتی پیشگیرانه معلمان تربیت بدنی است.

نظارت بر کلاس، کنترل و زیر نظر قراردادن شاگردان، تنبیه کوتاه مدت و نادیده گرفتن برخی رفتارهای دانش آموزان استفاده می‌کند. روش دوم، روش حمایتی است که استفاده از ارتباطات موثر کلامی و روابط مثبت اجتماعی با شاگردان را در بر می‌گیرد. به این ترتیب، به دانش آموزان القا می‌کند که تحت حمایت عاطفی - اجتماعی معلم قرار دارد. ابزارهای این روش نیز تقویت و تشویق دانش آموز، تعیین و تنظیم مقررات خاص و یا قراردادهای موقتی مثل تعیین سرگروه است. سومین شیوه مدیریت کلاس معلمان تربیت بدنی، روش اصلاحی است. در این روش معلم تربیت بدنی گاهی اوقات ترجیح می‌دهد با بیان روشن و صریح نظریات خود، راهنمایی‌های لازم را برای آشکار کردن انتظارات خود از دانش آموزان ارائه دهد. این روش مستلزم داشتن ارتباط کلامی موثر با دانش آموزان است که به منظور بهبود یا اصلاح باورهای آنان به کار گرفته می‌شود (مک کومارک، ۱۹۹۷).

امروزه معلمان تربیت بدنی از روشهای گوناگونی برای اداره کلاس استفاده می‌کنند. این روشها با توجه به شرایط حاکم بر کلاس درس و خصوصیات شخصیتی معلم تربیت بدنی انتخاب می‌شود (زرین آبادی، ۱۳۸۰). سبک مدیریتی معلمان، براساس اعتقادات، شخصیت و عمل آنان مشخص می‌شود. در مورد عوامل موثر در مدیریت کلاس، کونین^۱ (۱۹۷۰) معتقد است که برای ایجاد نظم و تداوم آن استحکام در فعالیت‌های کلاس، مهم‌ترین عامل اداره کلاس است. معلمان باید توجه داشته باشند که شخصیت آنان یگانه عامل مهم در محیط کلاس است (به نقل جانسون^۲، ۲۰۰۸). با توجه به نقش ارزنده معلمان تربیت بدنی در تأمین سلامتی و تندرستی جمعی و روانی افراد جامعه، بازنگری و شناسایی شیوه‌های مدیریت کلاس تربیت بدنی مدارس، ضروری به نظر می‌رسد.

براساس تئوری شناختی - اجتماعی بندورا عوامل اصلی تعیین کننده موفقیت معلمان، قضاوت‌های آنها در مورد خودکارآمدی خود است. معلمان با توجه به توانایی‌های شناختی و مهارت‌های مسئله‌گشایی که برای عملکرد کارآمد ضروری

روش شناسی پژوهش

جامعه آماری پژوهش حاضر از کلیه دبیران تربیت بدنی مناطق بیست و دوگانه آموزش و پرورش شهر تهران تشکیل شده است که در سال تحصیلی ۱۳۹۱-۱۳۹۰ در رشته‌های تربیت بدنی مدارس مشغول به تدریس بودند (۱۶۹۹ نفر به تفکیک ۱۱۱۱ نفر زن و ۵۸۸ مرد). نمونه پژوهش شامل ۲۵۰ نفر از معلمان تربیت بدنی (مرد و زن) مناطق مختلف سازمان آموزش و پرورش شهر تهران بود که از طریق روش نمونه‌گیری تصادفی خوشه‌ای از بین معلمان زن و مرد انتخاب شدند.

ابزار گردآوری اطلاعات

الف- پرسشنامه روش‌های مدیریت کلاسهای تربیت بدنی (مک کورماک، ۱۹۹۷). به منظور سنجش روش‌های مدیریت کلاس از پرسشنامه (PECCMM)^۱ استفاده شد. این پرسشنامه را مک کورماک (۱۹۹۷) برای سنجش روش‌های مدیریت کلاس‌های تربیت بدنی تهیه کرده است. این پرسشنامه دارای ۲۰ سوال و شامل سه بخش (روش اصلاحی، روش پیشگیرانه و روش حمایتی) می‌باشد. پرسشنامه مذکور براساس مقیاس پنج ارزشی لیکرت نمره‌گذاری شده است.

روایی و اعتبار این پرسشنامه را مک کورماک، به ترتیب ۰.۷۰ و ۰.۸۷ اعلام کرده است. در ایران نیز رضایی نژاد و همکاران (۱۳۸۲)، در تحقیق خود ثبات درونی این پرسشنامه را روی معلمان تربیت بدنی ۸۰٪ گزارش کرده‌اند.

ب- پرسشنامه خود کارآمدی معلمان تربیت بدنی

(مارتین، ۲۰۰۳). پرسشنامه ۱۶ سوالی جفری مارتین (۲۰۰۳) در چهار بعد دانش آموز، فضا، زمان و سازمان ساخته شده است و به ترتیب دارای ثبات درونی ۰.۸۶، ۰.۷۵، ۰.۷۸، ۰.۷۳ است. هر یک از چهار بعد این پرسشنامه دارای چهار سوال می‌باشد. چهار سوال اول مربوط به به دانش آموز، سوالات پنج تا هشت مربوط به بعد فضا، سوالات ۹ تا ۱۲ مربوط به بعد زمان و سوالات ۱۳ تا ۱۶ مربوط به بعد سازمان یا مدرسه است. همچنین سلمانی (۱۳۸۵) در تحقیق خود ثبات درونی این پرسشنامه را روی معلمان تربیت بدنی ۸۶٪ اعلام نموده است. این پرسشنامه به صورت معکوس نمره‌گذاری شده است. به این طریق که برای گزینه کاملاً مخالف از نمره پنج و برای گزینه کاملاً موافق از نمره یک استفاده شده است.

روش آماری: از آنجا که هدف پژوهش حاضر بررسی رابطه متغیر و خودکارآمدی بر سبک مدیریتی کلاس بود، روش تحلیل رگرسیون چندمتغیری برای این طرح مناسب به نظر می‌رسید. همچنین برای مقایسه این ویژگی‌ها در بین معلمان زن و مرد از آزمون t برای گروه‌های مستقل استفاده شد.

یافته‌ها

فرضیه اول: هوش هیجانی و خودکارآمدی پیش‌بینی‌کننده سبک مدیریتی حمایتی معلمان تربیت بدنی است. همانطور که جدول ۱ نشان می‌دهد در گام اول برای کنترل اثر خودکارآمدی بر سبک مدیریتی از تحلیل رگرسیون گام به گام استفاده شد. نتایج بدست آمده از آن نشانگر میزان همبستگی

جدول ۱. مقادیر رگرسیون مربوط به پیش‌بینی سبک مدیریتی حمایتی

متغیر ملاک	مراحل پیش بینی	رگرسیون	مجموع مجزورات	df	میانگین مجزورات	R	R ²	F	sig
سبک مدیریتی حمایتی	۱	رگرسیون	۳۹۰.۷۶۳	۴	۹۷.۶۹۱	*۰.۳۷۵	۰.۱۴۱	۵.۷۷۵	*۰.۰۰۰
		باقیمانده	۲۳۸۵.۲۷۳	۲۴۱	۱۶.۹۱۷				
	۲	کل	۲۷۷۶	۲۴۵	۷۴.۴۲۹	*۰.۴۶۳	۰.۲۱۴	۴.۶۷۶	*۰.۰۰۰
		رگرسیون	۵۹۵.۴۳۱	۸	۱۵.۹۱۷				
		کل	۲۷۷۶	۲۴۵					

*پیش بینی کننده‌ها: مقدار ثابت، خودکارآمدی (دانش آموز، فضا، زمان، سازمان)

**پیش بینی کننده‌ها: خودکارآمدی، بهره‌برداری از هیجان‌ها، مدیریت هیجان‌های دیگران، مدیریت هیجان‌های خود، ادراک هیجان‌ها،

امیلیو (۲۰۱۰) و ابوتینه (۲۰۱۱) است که نشان داده‌اند خودکارآمدی عمومی معلمان به طور معناداری با سبک های مدیریتی آنها همبستگی دارد. این تحقیقات نشان می دهند که خودکارآمدی با نحوه سازماندهی کلاس، استراتژی‌های ساختاریافته، تکنیک‌های پرسشگری و سطوح مقاومت بر روی تکلیف و سبک مدیریت معلمان و زمان انجام تکلیف دانش آموزان مرتبط است. همچنین در پژوهش، بارکر و همکاران (۲۰۰۹)، گزارش شده است که بین خودکارآمدی معلم و مدیریت کلاس درس به عنوان عملکرد حرفه ای معلم رابطه معنی داری وجود دارد. بطوری که معلمانی که خودکارآمدی بالایی دارند، بر این باورند که دارای گستره مدیریت رفتار با دانش آموزان و در نتیجه، ایستادگی در برابر چالش ها هستند. همچنین از یافته های دیگر این تحقیق، این بود که خودکارآمدی معلمان با افزایش سن شغلی رو به کاستی می‌رود. فرضیه دوم: هوش هیجانی و خودکارآمدی پیش بینی کننده سبک مدیریتی اصلاحی است.

همانطور که در جدول ۲ نشان داده شده است، در گام اول برای کنترل اثر خودکارآمدی بر سبک اصلاحی از تحلیل رگرسیون ترکیبی گام به گام و همزمان استفاده شد. نتایج به دست آمده از رگرسیون نشانگر میزان همبستگی ($R=0/280$) بین خودکارآمدی و سبک مدیریتی اصلاحی است که فقط $0/08$ درصد واریانس سبک اصلاحی را تبیین می‌کند ($R^2=0/078$). در نتیجه، آزمون F ($F=3/013$) بیانگر معناداری آن در سطح ($p \leq 0/020$) است.

($R=0/375$) بین خودکارآمدی و سبک مدیریتی حمایتی است که قادر به تبیین ۱۴ درصد واریانس سبک مدیریتی حمایتی است ($R^2=0/141$). آزمون F برای ارزیابی واریانس بیانگر معناداری آن در سطح ($F=5/775$) ($p \leq 0/001$) است.

در گام دوم به منظور بررسی قدرت پیش بینی کنندگی هوش هیجانی و مولفه های آن بر سبک مدیریتی حمایتی، نتایج رگرسیون چندمتغیری نشانگر رابطه معنادار بین متغیرهای پیش‌بین و ملاک (سبک حمایتی) است ($R=0/463$). مقدار F مشاهده شده در این جدول ($F=4/676$) معنادار ($p \leq 0/001$) است و متغیرهای پیش بین قادر به تبیین واریانس قابل توجهی از سبک مدیریتی حمایتی‌اند ($R^2=0/214$).

با توجه به اطلاعات مندرج در جدول شماره ۱ که مقادیر رگرسیون مربوط به پیش بینی سبک مدیریتی حمایتی از روی دو گروه متغیرهای خودکارآمدی (دانش آموز، فضا، زمان، سازمان) و هوش هیجانی (بهره‌برداری از هیجانها، مدیریت هیجان‌های دیگران، مدیریت هیجان‌های خود، ادراک هیجان‌ها) در دو گام تحلیل به دست آمد، هر دو رابطه معناداری با سبک مدیریتی حمایتی داشتند. در نتیجه فرضیه اول پژوهش مبنی بر وجود رابطه میان هوش هیجانی با کنترل اثر خودکارآمدی بر سبک مدیریتی حمایتی معلمان تأیید می‌شود.

این یافته در مورد متغیر خودکارآمدی همسو با نتایج مطالعات دیگران همچون دوبرا (۲۰۰۲) (مارتین ۲۰۰۲)، پاتریسیا (۲۰۰۹)،

جدول ۲. مقادیر رگرسیون و همبستگی مربوط به پیش بینی سبک مدیریتی اصلاحی

متغیر ملاک	مراحل پیش بینی	رگرسیون	مجموع مجزورات	df	میانگین مجزورات	R	R ²	F	Sig
سبک مدیریتی اصلاحی	۱	رگرسیون باقیمانده	۱۳۸.۴۹۱	۴	۳۴۶۲۳	*۰.۲۸۰	۰.۰۷۸	۳.۰۱۳	**۰.۰۲۰
		کل	۱۶۳۱.۵۰۹	۲۴۲	۱۱.۴۹۰				
		رگرسیون	۱۷۷۰.۰۰۰	۲۴۶	۲۴.۳۸۰	*۰.۳۳۲	۰.۱۱۰		
	۲	باقیمانده	۱۹۵.۰۳۷	۸	۱۱.۴۱۳			۲.۱۳۶	**۰.۰۳۶
		کل	۱۵۷۴.۹۶۳	۲۳۸					
			۱۷۷۰.۰۰۰	۲۴۶					

*پیش‌بینی‌کننده‌ها: ۱: مقدار ثابت، خودکارآمدی (دانش آموز، فضا، زمان، سازمان)

**پیش‌بینی‌کننده‌ها: ۲: خودکارآمدی، بهره‌برداری از هیجان‌ها، مدیریت هیجان‌های دیگران و خود، ادراک هیجان‌ها.

می‌دهد که همبستگی قابل توجهی بین باورهای خودکارآمدی و استراتژی مدیریتی و خودتنظیمی وجود دارد.

فرضیه سوم: هوش هیجانی و خودکارآمدی پیش‌بینی‌کننده سبک مدیریتی پیشگیرانه‌اند.

همان‌طور که در جدول ۳ نشان داده شده است، در گام اول برای کنترل اثر خودکارآمدی بر سبک پیشگیرانه از تحلیل رگرسیون ترکیبی گام به گام و همزمان استفاده شد. نتایج بدست آمده از آن نشانگر میزان همبستگی نیرومندی ($R=0/382$) بین خودکارآمدی و سبک پیشگیرانه بوده که قادر به تبیین $0/14$ درصد واریانس سبک پیشگیرانه است ($R^2=0/14$). آزمون F برای این واریانس بیانگر معناداری آن است ($F=3/623$) ($P\leq 0/009$).

در گام دوم به منظور بررسی قدرت پیش‌بینی‌کنندگی هوش هیجانی و مؤلفه‌های آن بر سبک پیشگیرانه، نتایج تحلیل رگرسیون چندمتغیری نشانگر همبستگی نیرومند بین مؤلفه‌های هوش هیجانی و سبک پیشگیرانه است ($R=0/624$). مقدار بالای F مشاهده شده در این جدول ($F=6/469$) معنادار است ($P\leq 0/001$) و متغیرهای پیش‌بین در صد قابل توجهی از واریانس مربوط به سبک پیشگیرانه را پیش‌بینی می‌کنند ($R^2=0/39$). یعنی حدود $0/4$ دهم واریانس سبک پیشگیرانه از طریق هوش هیجانی و خودکارآمدی قابل تبیین است. با توجه

در گام دوم نیز که برای بررسی نقش پیش‌بینی‌کنندگی مؤلفه‌های هوش هیجانی بر سبک اصلاحی تحلیل شد، نتایج رگرسیون چندمتغیری نشانگر رابطه معنادار بین هوش هیجانی و سبک اصلاحی است ($R=0/332$). مقدار F مشاهده شده در این جدول ($F=2/136$) معنادار ($P\leq 0/36$) است و متغیرهای پیش‌بین قادر به تبیین $0/11$ واریانس مربوط به سبک اصلاحی می‌باشند ($R^2=0/11$). یعنی به ازاء یک واحد تغییر در انحراف معیار هوش هیجانی $0/11$ در انحراف معیار سبک اصلاحی تغییر ایجاد می‌گردد.

با توجه به اطلاعات مندرج در جدول ۲ که مقادیر رگرسیون مربوط به پیش‌بینی سبک مدیریتی اصلاحی از روی دو گروه متغیرهای خودکارآمدی (دانش آموز، فضا، زمان، سازمان) و هوش هیجانی (بهره‌برداری از هیجان‌ها، مدیریت هیجان‌های دیگران، مدیریت هیجان‌های خود، ادراک هیجان‌ها) در دو گام تحلیل به دست آمد هر دو به ترتیب در سطح ($P<0/02$) و در سطح ($P<0/036$) رابطه معناداری با سبک مدیریتی اصلاحی داشتند. در نتیجه فرضیه دوم پژوهش مبنی بر وجود رابطه میان هوش هیجانی با کنترل اثر خودکارآمدی بر سبک مدیریتی اصلاحی معلمان تأیید می‌شود.

این یافته همسو با نتایج مطالعات دیگران همچون یوسف (۲۰۱۱) است. نتایج حاصل از پژوهش یوسف (۲۰۱۱) نشان

جدول ۳. مقادیر رگرسیون مربوط به پیش‌بینی سبک پیشگیرانه معلمان

متغیر ملاک	مراحل پیش‌بینی	رگرسیون	مجموع مجذورات	df	میانگین مجذورات	R	R ²	F	sig
سبک پیشگیرانه	۱	رگرسیون باقیمانده کل	۲۶۵.۶۶۷ ۱۵۵۸.۳۳۳ ۱۸۲۴.۰۰۰	۴ ۲۴۵ ۲۴۹	۶۶.۴۱۷ ۱۸.۳۳۳	*۰.۳۸۲ -	۰.۱۴۶ -	۳.۶۲۳	*۰.۰۰۹
	۲	رگرسیون باقیمانده کل	۷۱۱.۰۶۳ ۱۱۱۲.۹۳۷ ۱۸۲۴.۰۰۰	۸ ۲۴۱ ۲۴۹	۸۸.۸۸۳ ۱۳.۷۴۰	*۰.۶۲۴ *	۰.۳۹۰	۶.۴۶۹	*۰.۰۰۰

* پیش‌بینی‌کننده‌ها: مقدار ثابت، خودکارآمدی (دانش آموز، فضا، زمان، سازمان)

** پیش‌بینی‌کننده‌ها: خودکارآمدی، بهره‌برداری از هیجان‌ها، مدیریت هیجان‌های دیگران و هیجان‌های خود، ادراک هیجان‌ها.

رابطه معنادار میان هوش هیجانی با کنترل اثر خودکارآمدی بر سبک مدیریتی پیشگیرانه معلمان تربیت بدنی تأیید می‌شود. این یافته، همسو با نتایج مطالعات استون (۱۹۹۴)، مک‌کورماک (۱۹۹۷)، کرنیس^۱ (۲۰۰۱) و گلمن^۲ (۲۰۰۲)، رضانی‌نژاد (۱۳۸۰) بود که نشان داده‌اند از بین روش‌های کلاس‌داری و سبک مدیریت کلاس، دو روش نظارت و کنترل ارتباط بیشتری با خودکارآمدی معلمان داشته است. با توجه به نتایج جدول ۴ که برای مقایسه سبک‌های مدیریتی در بین زنان و مردان انجام شد، مشخص شد که تفاوت معناداری در هیچ‌یک از سبک‌ها بین معلمان زن و مرد وجود ندارد.

به اطلاعات مندرج در جدول ۳ که مقادیر رگرسیون مربوط به پیش بینی سبک مدیریتی پیشگیرانه از روی دو گروه متغیرهای خودکارآمدی (دانش آموز، فضا، زمان، سازمان) و هوش هیجانی (بهره برداری از هیجانها، مدیریت هیجان‌های دیگران، مدیریت هیجان‌های خود، ادراک هیجان‌ها) در دو گام تحلیل بدست آمد هر دو به ترتیب در سطح $(P < 0/009)$ و در سطح $(P < 0/001)$ رابطه معناداری با سبک مدیریتی پیشگیرانه داشتند. این نتیجه تأیید کننده فرضیه سوم پژوهش مبنی بر معناداری نقش پیش بینی کنندگی هوش هیجانی و خودکارآمدی بر سبک مدیریتی پیشگیرانه است. بنابراین فرضیه سوم پژوهش مبنی بر وجود

جدول ۴. آزمون t برای گروه‌های مستقل در بین معلمان زن و مرد

متغیرهای مدیریتی	t	df	سطح معناداری	میانگین تفاوت
سبک مدیریتی حمایتی	با فرض برابری واریانس‌ها	۲۴۵	۰.۵۷۸	-۰.۳۵۰۰۰
	با فرض نابرابری واریانس‌ها	۱۰۶.۹۴	۰.۵۸۲	-۰.۳۵۰۰۰
سبک مدیریتی پیشگیرانه	با فرض برابری واریانس‌ها	۲۴۵	۰.۱۴۳	-۱.۱۳۱۶
	با فرض نابرابری واریانس‌ها	۱۱۶.۲۴۹	۰.۱۴۷	-۱.۱۳۱۶
سبک مدیریتی اصلاحی	با فرض برابری واریانس‌ها	۲۴۵	۰.۳۳۲	۰.۵۵۱۲
	با فرض نابرابری واریانس‌ها	۱۳۷.۸۳	۰.۳۳۶	۰.۵۵۱۲

می‌شود. اما در مؤلفه‌های خودکارآمدی سازمانی و خودکارآمدی در مقابل دانش آموزان شباهت بین میانگین‌ها و انحراف معیار گروه زنان و مردان بیشتر مشهود است.

با توجه به جدول ۵ در مؤلفه خودکارآمدی در مورد زمان، هم میانگین و هم انحراف معیار گروه زنان بیشتر از مردان است. این تفاوت در مورد خودکارآمدی در فضاهای محدود نیز دیده

جدول ۵. داده‌های توصیفی مربوط به خودکارآمدی معلمان زن و مرد

جنسیت	N	میانگین	انحراف استاندارد	خطای انحراف استاندارد
خودکارآمدی در مقابل دانش‌آموزان	زن	۱۴.۲۰۸۳	۱.۴۵۲۹۰	۰.۱۷۱۲۳
	مرد	۱۴.۱۱۵۴	۲.۳۷۴۰۰	۰.۲۶۸۸۰
خودکارآمدی در فضاهای محدود	زن	۱۲.۰۰۰۰	۲.۷۸۸۳۱	۰.۳۲۸۶۰
	مرد	۱۳.۳۸۴۶	۲.۸۷۵۰۲	۰.۳۲۵۵۳
خودکارآمدی در مورد زمان	زن	۱۱.۵۰۰۰	۴.۱۸۲۴۶	۰.۴۹۲۹۱
	مرد	۹.۱۹۲۳	۳.۵۲۰۱۰	۰.۳۹۸۵۷
خودکارآمدی سازمانی	زن	۱۱.۸۰۰۰	۳.۴۹۵۰۵	۰.۵۵۲۶۲
	مرد	۱۱.۵۷۴۱	۳.۸۱۹۵۲	۰.۵۱۹۷۷

جدول ۶. آزمون t برای گروه‌های مستقل در میان معلمان زن و مرد

میانگین تفاوت	سطح معناداری	df	t	خودکارآمدی و مؤلفه‌های آن
۰.۰۹۲۹۵	۰.۷۷۵	۲۴۶	۰.۲۸۶	با فرض برابری واریانس‌ها
۰.۰۹۲۹۵	۰.۷۷۱	۱۲۹.۱۱۱	۰.۲۹۲	با فرض نابرابری واریانس‌ها
-۱.۳۸۴۶۲	**۰.۰۰۳	۲۴۶	-۲.۹۹۲	با فرض برابری واریانس‌ها
-۱.۳۸۴۶۲	**۰.۰۰۳	۱۴۷.۶۳۱	-۲.۹۹۳	با فرض نابرابری واریانس‌ها
۲.۳۰۷۶۹	**۰.۰۰۰	۲۴۶	۳.۶۶۶	با فرض برابری واریانس‌ها
۲.۳۰۷۶۹	**۰.۰۰۰	۱۳۹.۲۹۲	۳.۶۴۱	با فرض نابرابری واریانس‌ها
۰.۲۲۵۹۳	۰.۷۷۰	۲۴۶	۰.۲۹۴	با فرض برابری واریانس‌ها
۰.۲۲۵۹۳	۰.۷۶۷	۸۷.۹۰۳	۰.۲۹۸	با فرض نابرابری واریانس‌ها

معلمانی که خودکارآمدی بالایی دارند، بر این باورند که دارای گستره مدیریت رفتار با دانش آموزان و در نتیجه ایستادگی در برابر چالش‌ها را دارند. همچنین از یافته‌های دیگر این تحقیق این بود که خودکارآمدی معلمان با افزایش سن شغلی روبه کاستی می‌رود. همچنین نتایج به دست آمده از رگرسیون نشانگر میزان همبستگی ($R=0/28$) بین خودکارآمدی و سبک مدیریتی اصلاحی است که فقط ۰.۰۸ درصد واریانس سبک اصلاحی را تبیین می‌کند ($R^2=0/078$). در نتیجه آزمون F ($F=3/013$) بیانگر معناداری آن در سطح ($p \leq 0/02$) است. این یافته، همسو با نتایج مطالعات دیگران، همچون یوسف (۲۰۱۱) است. نتایج حاصل از پژوهش یوسف (۲۰۱۱) نشان می‌دهد که همبستگی قابل توجهی بین باورهای خودکارآمدی و استراتژی مدیریتی و خود تنظیمی وجود دارد. در بررسی فرضیه سوم پژوهش نتایج بدست آمده نشانگر میزان همبستگی نیرومندی ($R=0/382$) بین خودکارآمدی و سبک پیشگیرانه بوده که قادر به تبیین ۰/۱۴ درصد واریانس سبک پیشگیرانه است ($R^2=0/014$). آزمون F برای این واریانس بیانگر معناداری آن است ($F=3/623$) ($p \leq 0/009$). این یافته همسو با نتایج مطالعات استون (۱۹۹۴)، مک کورماک (۱۹۹۷)، کرنیس (۲۰۰۱) و گلن (۲۰۰۲)، رضانی نژاد (۱۳۸۰) بود که نشان داده‌اند از بین روش‌های کلاس‌داری و سبک مدیریت کلاس، دو روش نظارت و کنترل ارتباط بیشتری با خودکارآمدی معلمان داشته است.

بر اساس نتایج به دست آمده از این پژوهش، درمی‌یابیم که در تصمیم‌گیری به‌منظور ارتقاء سبک مدیریتی معلمان و انتخاب انواع مختلف آن می‌توان بطور اختصاصی از مؤلفه‌های خاصی از

نتایج جدول ۶ نشان می‌دهد که در مؤلفه خودکارآمدی در مورد زمان و فضاهای محدود، تفاوت معناداری بین معلمان زن و مرد وجود دارد، در حالی که در مؤلفه‌های مربوط به دانش آموزان و سازمان، تفاوت معناداری بین معلمان زن و مرد دیده نمی‌شود.

بحث و نتیجه‌گیری

به‌طور کلی نتایج حاصل از این پژوهش نشان داد که از روی خودکارآمدی معلمان تربیت بدنی می‌توان به تبیین و پیش‌بینی سبک‌های مدیریتی آنها پرداخت. با این توضیح که بعضی از مؤلفه‌های خودکارآمدی معلمان بطور اختصاصی و مستقیم قدرت پیش‌بینی معناداری بر سبک مدیریتی آنها داشتند. نتایج به دست آمده نشانگر میزان همبستگی ($R=0/375$) بین خودکارآمدی و سبک مدیریتی حمایتی است که قادر به تبیین ۱۴ درصد واریانس سبک مدیریتی حمایتی می‌باشد ($R^2=0/141$). این یافته در مورد متغیر خودکارآمدی همسو با نتایج مطالعات دیگران همچون دبور (۲۰۰۲) مارتین (۲۰۰۲)، پاتریسیا (۲۰۰۹)، امیلیو (۲۰۱۰) و ابوتینه (۲۰۱۱) است که نشان داده‌اند خودکارآمدی عمومی معلمان به‌طور معناداری با سبک‌های مدیریتی آنها همبستگی دارد. این تحقیقات نشان می‌دهند که خودکارآمدی با نحوه سازماندهی کلاس، استراتژی‌های ساختاریافته، تکنیک‌های پرسشگری و سطوح مقاومت بر روی تکلیف و سبک مدیریت معلمان بر زمان انجام تکلیف دانش‌آموزان مرتبط است. همچنین در پژوهش، بارکر و همکاران (۲۰۰۹)، گزارش شده است که بین خودکارآمدی معلم و مدیریت کلاس درس به عنوان عملکرد حرفه‌ای معلم رابطه معناداری وجود دارد. به‌طوری که

- Martin, K. Naney and Zening Yin (2004). Construct Validation of the Attitude & Beliefs on classroom management control inventory. *Journal of Classroom Interaction*. 33 (2), 6-15.
- Martin, N. K., Yin, Z., & Baldwin, B. (۲۰۱۰). Construct Validation of The Attitudes and Beliefs on Classroom Control Inventory. *Journal of Classroom Interaction*, 33(2), 6e15.
- Ozder, Hasan (2011). Self-Efficacy Beliefs of Novice Teachers and Their Performance in the Classroom. *Australian Journal of Teacher Education*. 36(5), 1-16.
- Patricia A. Rupert and David J. Morgan (2005). Work Setting and Burnout among Professional Psychologists. *Professional Psychology: Research and Practice*. 36(5), 544-550.
- Schutte, N. S., Malouff, J. M., Bobik, C., Coston, T. D., Greeson, C., Jedicka, C., Rhodes, E., & Wendorf, G. (2001). *Emotional intelligence and interpersonal relations*. *Journal of Social Psychology*, 141(4), 523-536
- Wolfgang, C. H., & Glickman, C. D. (1986). *Solving discipline problems: Strategies for classroom teachers* (2nd ed.). Boston: Allyn and Bacon.
- Yitzhak, Freid., Linda Haynes Slowik., Zipi Shperling., Cheryl, Franz., Haim A. Ben-David., Naftali Avital and Yeverechyahu Uri. (2003). the moderating effect of security on the relation between role clarity and job performance: A longitudinal field study, *Human Relations*. 56(7):787-805.

خودکارآمدی استفاده کرد تا سبک مناسب تری را برای مدیریت کلاس های تربیت بدنی انتخاب کرد و اثربخشی خود را در کلاس افزایش داد.

کتابنامه

- ابوالقاسمی، عباس؛ احدی، بتول؛ نریمانی، محمد؛ آسیایی، مریم (۱۳۸۸). بررسی ارتباط هوش هیجانی، سبک اسناد و خود کارآمدی با رضایت از زندگی در زنان شاغل. *مطالعات تربیتی و روان شناسی*، ۱۰ (۱)، ۱۱۷-۱۱۲.
- رمضانی نژاد، رحیم (۱۳۸۰). بررسی و مقایسه رفتار حمایتی مدیران، عامل های نگهدارنده و استرس شغلی مربیان تربیت بدنی دانشگاه های کشور، رساله دوره دکترا، دانشگاه تهران.
- رمضانی نژاد، رحیم؛ همتی نژاد، مهرعلی؛ مالکی، غلامرضا (۱۳۸۲). بررسی مشکلات مدیریت کلاس های تربیت بدنی از دیدگاه معلمان. المپیک. سال یازدهم، شماره ۳ و ۴ (پیاپی ۲۴) ص ۵۱-۴۱.
- زرین آبادی، سیامک (۱۳۸۰). روش های اداره ساعات درس تربیت بدنی در مدرسه ها (مشکلات و راهکارها)، ماهنامه ورزش و ارزش، شماره ۱۵۹.
- سموعی، راحله؛ کمالی، فرحناز؛ دهکردی، مهرداد؛ یزدی کجانی، مریم (۱۳۸۹). مقایسه توانمندی مدیریت دانشجویان مدیریت خدمات بهداشتی درمانی و دانشجویان پزشکی بر اساس شاخص های هوش هیجانی. *مجله آموزش در علوم پزشکی*. ۱۰ (۵): ۱۲۱۵-۱۲۰۹.
- عالی، آمنه؛ امین یزدی، امیر (۱۳۸۵). تاثیر ویژگی های معلم بر سبک مدیریت کلاس. *فصلنامه تعلیم و تربیت*. ۹۳، ۱۳۳-۱۰۳.
- یوسفی، فریده (۱۳۸۵). رابطه هوش هیجانی و مهارت های ارتباطی در دانشجویان. *روانشناسان ایرانی*، شماره ۹، ص ۱۴-۵.
- Bandura, A. (1997). *Self-efficacy: the exercise of control*. Stanford University, New York.
- Bar-on, R., Handley, R, & Fund, S. (2006). *The impact of emotional intelligence on performance*. In: Salla, F., Druskat, V.U., Mount, G. (Eds), *Linking emotional intelligence on performance at work: Current research evidence with individuals and group*. Psychological Test publisher, 6-19.